

خلافت اسلامی

و

بازیگران سیاسی

به قلم

عبدالعلی محمدی شاهرودی

محمّدی شاهرودی، عبدالعلی

خلافت اسلامی و بازیگران سیاسی / به قلم عبدالعلی محمدی
شاهرودی، - تم: جلوه کمال، ۱۳۸۴.
۳۷۰ ص.

ISBN: 964 - 95665 - 2 - x ۱۹۵۰ ریال

کتابنامه به صورت زیر نویس.

۱. اسلام - تاریخ - از آغاز تا ۴۱ ق. الف. عنوان.

DS۲۵/۶۳/۲ و ۸۱۳۸۴ خ

اشارات جلوه کمال

« خلافت اسلامی و بازیگران سیاسی »

عبدالعلی محمدی شاهرودی

• ناشر: انتشارات جلوه کمال

• چاپخانه: شرور

• نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۸۴

• شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

• قیمت: ۱۹۵۰ تومان

ISBN: 964 - 95665 - 2 - x

■ کلیه حقوق برای ناشر محفوظ می باشد ■

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

در سال یازدهم هجرت، پیامبر خدا ﷺ چشم از جهان فرو بست. و شهر مدینه در سوگ او به ماتم نشست.

زمان، یک سر آشفته گشت و غبار اندوه بر دیده و جان مسلمانان نشانید.

در غروب آفتاب مصطفی ﷺ قلب حضرت علی علیه السلام و نیز اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از این مصیبت جانگاہ گداخت.

در حالی که سرشک غم بر گونه هایشان فرو می غلتید، در همان اتاق کوچک پیامبر، پیکر بی جان عزیز از دست رفته شان را غسل داده و برای خاک سپاری آن وجود نازنین آماده می شدند. سکونی سنگین بر همگان حاکم بود ناگهان بانگ درد آلود یکی از صحابه پیامبر، آن سکوت را شکست:

ای آل رسول الله! ﷺ چه نشسته اید؟ در سقیفه بنی ساعده، انفجار هولناکی رخ داد؛ آن سان که مرزهای ایمان را در هم شکست. مسند خلافت رسول الله ﷺ غصب شد، هرچه زودتر چاره ای ببندیشید، زیرا خطر بسیار جدی است!

آنگاه بود که خبر رسید ابوبکر بر اریکه قدرت نشست. کسانی که زمینه ساز آن ماجرا بودند، بی درنگ برای بازسازی قدرت اهریمنی پیشین قریش دست به کار شدند. آنان در کسب قدرت، چنان شتاب گرفتند که بسیاری از اصول مقدس اسلام را زیر پا گذاشتند.

بدین سان پس از گذشت ۲۵ سال از رحلت رسول الله ﷺ هنگامی که زمام خلافت به دست علی علیه السلام افتاد، فرصت هرگونه بازسازی و اصلاح از او گرفته شد. حزب مطرود امّوی به سرکردگی فرزندان ابوسفیان؛ به خصوص معاویه نیرومند شد و در برابر خلافت علی علیه السلام دشواری‌هایی پدید آورد تا آن جا که دیگر برای جامعه اسلامی امکان پیشرفت فراهم نیامد.

مشکل کندوکاو در مسأله خلافت

در هر دوره‌ای از تاریخ، بیش و کم علم و فرهنگ در کانون قدرت متمرکز می‌شوند.

بدین سان چگونگی فهم و تحلیل رخ دادها در ذهن بسته راویان همان زمان شکل می‌گیرد. راویان بعدی نیز در عمیّت بخشیدن به ذهنیت خود از آن‌ها کمک می‌گیرند. این همه سبب می‌شود که نسل‌های دیگر در هنگام کاوش برای حقیقت یابی، به روایات سربسته و گنگ برخورد کنند که کار دست‌یابی به واقعیت را دشوار می‌سازد.

تاریخ خلافت اسلامی هم از این روند جدا نمانده است. از آن روزی که ناشایستگان بر مسند خلافت نشستند، بر اثر ظاهر سازی آنان و منفعت پرستی راویان، واقعیت‌ها در پس پرده‌ای از ابهام و پیچیدگی فرو مانده است. اگر پژوهش‌گری خواسته باشد از طریق آن روایات به ژرفای رویدادهای تاریخی صدر اسلام پی ببرد، بی‌گمان ناکام می‌ماند. تعصب و جانب‌داری نیز پژوهش‌گر را دچار مشکل ساخته و در سنگلاخ فرضیه‌های خیالی می‌افکند.

از آن چه گذشت به دست می‌آید که پژوهشگر تاریخ صدر اسلام با ذهن باز و پاک می‌تواند روایات تاریخی را نقل کند و به تجزیه و تحلیل عوامل تحول خلافت اسلامی بپردازد. از آن پس این نکات برایش روشن می‌شود:

۱ - خلافت اسلامی - که مطمئن‌ترین و محکم‌ترین رشته برای بهم پیوستن امامت و نبوت بود، چگونه به صورت کمندی به چنگال اقتدارگرایان افتاد.

۲ - اختلافی که مسلمانان را تا مرز درگیری کشاند بر سر چه بود؟

۳ - چه عواملی سبب گشت تا علی علیه السلام از خلافت پیامبر کنار زده شد و بیست و پنج سال از جهاد در عرصه‌های اجتماعی دور ماند؟

۴ - جنگ قدرت در سقیفه، در روند رخداد های جهان اسلام چگونه دگرگونی‌ها پدید آورد و مسلمانان را به انحطاط کشانید؟

۵ - چه کسانی زمینه‌ساز اعلام موجودیت حزب اموی گشته و امویان را به صحنه سیاسی تاریخ اسلام بازگرداندند؟

۶ - معاویه با چه ترفندهایی بر اوضاع آشفته جهان اسلام چیره شد؟

۷ - ایده و سیاست حضرت علی علیه السلام و فرزندان معصومش علیهم السلام با ایده و سیاست کسانی که از سقیفه و شوری سر بر آوردند و حزب اموی را قدرت بخشیدند، چه تفاوت‌هایی دارد؟

برای دستیابی به پاسخ این پرسش‌ها باید دانست که:

نزاع بر سر چه چیز بوده؟

شکی نیست که محور درگیری دو طرف، در مرحله نخست، اصل خلافت و در مراحل بعدی، دیدگاه حامیان هر دسته درباره مفهوم و اهمیت آن بوده است. در این کتاب تلاش بر این است تا حقایقی از رویداد آسف بار سقیفه که در طول تاریخ پر فراز و نشیب اسلام آغازگر نابسامانی‌های بسیار گردیده است. در پیش روی خواننده قرار داده شود. گفتنی است که کوشش شده به دور از مباحث تکراری، تا اندازه‌ای به کنجکاوی در روایات مستند تاریخی پرداخته شود. امید است که بتوان از رهگذر گزارش‌های گردآوری شده، تلنگری بر حافظه تاریخ زده و

آن را فعال ساخت.

در این نوشتار، «حقیقت» از لایه لای رخدادهای دوران بیست و پنج ساله خلفای سقیفه به دست داده می‌شود. و از طرفی دیگر حاصل تحلیل و روشنگری‌های تاریخی آشکار می‌گردد که به ذهن مؤلف خطور کرده و یا از دیگران بهره برده است.

خواننده نباید این نکته را از یاد ببرد که سایه روشنی از تاریخ اسلام در این اثر افکنده شد و در حقیقت، ذوق و همت و ذهن کاوش گراوست که کلمات خاموش را گویا می‌سازد. در آن هنگام که چشمان او از پرتو هدایت کلمات پرفروغ گشته و اندیشه‌اش به سوی حقایق پنهان و آشکار ماجرای آسف بار سقیفه و خلافت رانده شده، می‌تواند از جریان‌های پشت پرده خبر به دست آورد.

در مقابل رنج فراوانی که برای فراهم سازی این اثر تحمل کرده‌ام، تنها دل‌خوشی‌ام این است که شاید این دفتر، برگ‌هایی از کتاب مظلومیت اهل بیت (علیهم‌السلام) را به همراه داشته و برای داوری اندیشمندان عرضه نماید.

امیدوارم که حاصل کارم در پیشگاه کرامت محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و اهل بیت والامقام او پذیرفته گردد و ذخیره‌ای برای روز پاداش باشد.

قم - ۱۳۸۴/۱/۱۰

عبدالعلی محمدی شاهرودی

● فهرست مطالب

۳	پیشگفتار
۴	مشکل کندوکاو در مسأله خلافت
۵	نزاع بر سر چه چیز بوده؟
۷	بخش اول
۸	فصل یکم
۸	خلافت
۹	امامت
۱۲	بیعت
۲۳	فصل دوم
۲۴	ابلاغ در غدیر خم
۲۸	انجام مراسم بیعت در غدیر خم
۳۱	فصل سوم
۳۲	بسیج سپاه اسامه و تخلف بعضی از آن
۳۴	جلوگیری از نوشته شدن منشور خلافت علی علیه السلام
۳۵	نوشت افزار خراستن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

پیامدها.....	۳۷
آتشی که این جمله، در دل‌ها برافروخت.....	۳۹
فصل چهارم.....	۴۳
فصل پنجم.....	۴۹
خیمه شب بازی‌ها.....	۵۰
گردهمایی فرصت طلبان در سقیفه.....	۵۱
انصار پس از رحلت در ماجرای سقیفه.....	۵۳
عُمَر کارگردان سقیفه.....	۵۵
شروع تراژدی سقیفه.....	۵۶
پایان ماجرا به نفع ابوبکر.....	۵۷
آغاز تَنش‌ها.....	۵۸
برخوردهای خشونت بار.....	۵۹
نقش چماق داران در گسیل مردم برای بیعت.....	۶۱
رایزنی برای پیش‌گیری از گسترش فاجعه.....	۶۳
فصل ششم.....	۶۵
چرا بنی هاشم اجتماع سقیفه را بهم نزدند؟.....	۶۵
در تَکاپوی بیعت گرفتن از مخالفان سرشناس.....	۶۷
عبّاس بن عبدالمطلب.....	۶۸
تلاش برای فریب دادنِ عبّاس.....	۶۹
ابوسفیان.....	۷۲
فصل هفتم.....	۷۵
علی علیه السلام و تجهیز پیکر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم	۷۶
بیعت گرفتن به زور در مسجد.....	۷۷

۷۸		احضار علی علیه السلام برای بیعت
۷۹		حمله به کمینگاه شیران
۸۰		سبقت شدن محسن علیه السلام
۸۲		شکایت حضرت فاطمه علیها السلام به پدر
۸۲		دفاع علی علیه السلام از حقّ خود
۸۳		سفسطه بازی ها
۸۴		مشاجره تند علی علیه السلام با عمر
۸۵		مهیا شدن ابوبکر و عمر برای بیعت با علی علیه السلام
۸۶		اظهار ندامت سردمداران سقیفه
۸۶		اعتراف به حقانیت علی علیه السلام
۸۷		اقرار سعد بن عبادۀ
۸۷		پشیمانی و اقرار ابوبکر به شایسته تر بودن علی علیه السلام
۸۸		اعتراف های عمر به حقانیت علی علیه السلام
۹۰		چگونه جوانی برای علی علیه السلام جرم به حساب می آید؟
۹۲		فصل هشتم
۹۴		انعطاف در برابر شرایط پدید آمده
۹۶		در نظر گرفتن فرجام نبرد
۹۸		کشانده شدن مسلمانان به جنگ داخلی
۹۹		مقدّم داشتن منافع مسلمانان بر منافع شخصی خود
۱۰۰		گریز از نیفتادن به دام منافقان
۱۰۰		حفظ جان خود و خاندان
۱۰۱		حفظ آرامش و پرهیز از تنش
۱۰۳		سردار بی سپاه

آموزش روش مبارزه به شیعه	۱۰۵
حفظ اسلام و مسلمانان	۱۰۷
فصل نهم	۱۰۹
ابوبکر کیست؟	۱۰۹
رخدادهای چشم‌گیر زمان حکومت ابوبکر	۱۱۱
شتاب زدگی؛ برجسبی بر کارنامه سیاه ابوبکر	۱۱۲
تعیین خلیفه در سقیفه ناگهانی و شتاب زده نبود	۱۱۶
فصل دهم	۱۱۹
اهداف مخالفان با خلافت ابوبکر	۱۲۲
اعتراض کنندگان چه کسانی بودند؟	۱۲۴
اعتراض دختر خاله ابوبکر	۱۲۶
فصل یازدهم	۱۲۹
آتش افروزی اختلاف	۱۲۹
تجزیه خلافت از امامت	۱۲۹
بیرون راندن خلافت از خاندان بنی هاشم	۱۳۰
ترور شخصیت علی علیه السلام	۱۳۱
تحقیر اهل بیت علیهم السلام	۱۳۱
از بین رفتن تقدس خلافت	۱۳۲
دست یابی فرومایگان به پست‌های کلیدی حاکمیت	۱۳۳
درگیری‌های مذهبی	۱۳۴
رواج منکرات	۱۳۴
تبدیل خلافت اسلامی به حکومت سلطنتی	۱۳۷
بخش دوم	۱۴۱

فصل اول.....	۱۴۳
هشدار تکان دهنده علی علیه السلام به عمر	۱۴۵
اعتراض به حکومت عمر	۱۴۶
شراره سوز دل علی علیه السلام	۱۴۶
فصل دوم.....	۱۴۹
پورش عمر به خانه خواهر تازه مسلمان شده اش	۱۵۰
خشونت ورزی و سرکوب عمر	۱۵۱
عقده های روانی	۱۵۲
سنگینی بار خلافت	۱۵۳
ثروت اندوزی عمر	۱۵۳
فتوحات	۱۵۴
فصل سوم.....	۱۵۵
مردم چرا مطیع عمر بودند؟	۱۵۵
سیاست های ناهماهنگ با شرع اسلام	۱۵۶
اجرای سیاست های دراز مدت بر ضد حضرت علی علیه السلام	۱۵۷
دخاله در زندگی خصوصی مردم	۱۵۷
عدم تصفیة دست اندرکاران فساد	۱۵۸
تشکیل دیوان محاسبات	۱۵۹
تأثیر منفی شیوه عمر در اعطای امتیازها	۱۵۹
تراکم ثروت بر اساس اختلاف طبقاتی	۱۶۰
وضع قوانین خلاف شرع	۱۶۰
صدور احکام ضد و نقیض	۱۶۲
گفتار و رفتار دو گانه او با حضرت علی علیه السلام	۱۶۴

غصب فدک و بازگردانیدن آن.....	۱۶۵
محدوده فدک.....	۱۶۷
چگونگی واگذاری فدک به رسول خدا ﷺ.....	۱۶۷
خواستگاری از اُمّ کلثوم.....	۱۶۸
اقدامات گستاخانه رعب انگیز.....	۱۶۹
درشت خویی عمر.....	۱۷۱
سخت گیری های نسنجیده در اجرای احکام.....	۱۷۱
بی اعتنائی به فرهنگ ملل دیگر.....	۱۷۳
سرکوب پُرسشگران مفاهیم آیات قرآن.....	۱۷۳
فصل چهارم.....	۱۷۵
شکل گیری دو جبهه بر ضد او.....	۱۷۵
احیای تفکر برتری نژاد عرب بر عجم.....	۱۷۵
نامه ای از عمر همراه با ریسمانی بلند.....	۱۷۶
انزوای مکتب معنوی اسلام.....	۱۷۹
اطاعت از خلیفه به جای اطاعت از دین.....	۱۷۹
تبدیل جهاد به جنگ.....	۱۸۱
فصل پنجم.....	۱۸۵
سلطان خدا.....	۱۸۵
ممنوع الخروج کردن صحابه.....	۱۸۶
رفتار خشونت آمیز با بعضی کارگزاران.....	۱۸۶
پیش گیری از پدید آمدن قدرت های محلی.....	۱۸۷
مصادره اموال کارگزاران.....	۱۸۸
تقویت و تشویق ریاکاران.....	۱۸۹

سازش با منافقان.....	۱۹۱
تبعیض در اجرای قانون.....	۱۹۲
تسلیم در مقابل زورمندان.....	۱۹۵
خوش یاوری های نابه جا.....	۱۹۶
فصل ششم.....	۱۹۹
فرجام سیاستِ جلوگیری از نگارش حدیث.....	۲۰۲
دلیل عُمر بر منع نشر احادیث.....	۲۰۳
فصل هفتم.....	۲۰۶
نظر عمر دربارهٔ خلافت پسرش.....	۲۰۷
نظر عمر درباره شایستگی علی علیه السلام برای خلافت.....	۲۰۸
پیشنهاد انتخاب در شورا.....	۲۰۹
احضار جانشینان احتمالی خود.....	۲۰۹
اظهار نظر عمر درباره شش عضو شورا.....	۲۱۰
دستور کیفیتِ برگزاری شورا.....	۲۱۲
دستاوردهای شورای شش نفره بعد از عمر.....	۲۱۳
شورا؛ ترفندی برای محروم کردن علی علیه السلام	۲۱۴
بخش سوم.....	۲۱۷
فصل اول.....	۲۱۹
جلوس عثمان بر آؤزنگ خلافت.....	۲۲۱
اظهار نظر علی علیه السلام درباره رأی شورا.....	۲۲۳
اعتراض اصحاب به روندکار شورا.....	۲۲۳
واکنش های متضاد.....	۲۲۴
طنین فریادهای محبوس در سینه ها.....	۲۲۵

۲۲۷	واکنش بقیه صحابه پاک سرشت
۲۲۹	فصل دوم
۲۲۹	شادمانی بنی امیه از خلافت عثمان
۲۳۰	مفاسد دوران عثمان
۲۳۰	رواج فریب کاری در پوشش دین
۲۳۱	اجتهاد اموی
۲۳۵	فصل سوم
۲۳۵	آهنگ طایفه گرایی
۲۳۶	عثمان چرا به بنی امیه گروید؟
۲۳۷	تغییر روش در برخوردها
۲۳۷	انحراف از حقیقت
۲۳۸	مخالفت با سیره رسول خدا ﷺ و روش ابوبکر و عمر
۲۳۸	بدعت گذاری ها
۲۳۹	درگیر شدن با حضرت علی علیه السلام
۲۴۱	چند مورد از اختلاف نظر علی علیه السلام با عثمان
۲۴۵	انحصار قدرت، در حزب اموی
۲۴۷	بذل و بخشش های بی جواز بیت المال
۲۴۹	کتک زدن عمار
۲۵۱	فصل چهارم
۲۵۲	موجودی عثمان بعد از مرگ
۲۵۴	انحصارگرایی
۲۵۵	نادیده گرفتن مصالح اجتماعی
۲۵۶	بخشش های بی مورد

۲۵۶	خانه‌های مجلل آمویان
۲۵۸	پیامدهای ثروت اندوزی
۲۵۹	حکومت دل‌خواه مردم
۲۶۰	واکنش علی علیه السلام در برابر زیاده روی‌های عثمان
۲۶۳	فصل پنجم
۲۶۴	واگذاری مقام‌های رسمی به امویان
۲۶۵	آموی بودن معیار گزینش استانداران
۲۷۱	فصل ششم
۲۷۱	اعتراض آزادی خواهان
۲۷۲	مبارزه بر ضد خلاف‌کاری‌های عثمان
۲۷۲	مقابله با تحریکات ماجراجویان
۲۷۳	سلب اعتماد قریش از عثمان
۲۷۴	فعالیت تبعید شدگان
۲۷۵	فصل هفتم
۲۷۸	طوفان‌های پیاپی
۲۸۰	نخستین جرقه‌های انقلاب
۲۸۰	رایزنی عثمان با مستشاران
۲۸۲	تصمیم عثمان بر پیکار
۲۸۲	مذاکره علی علیه السلام با عثمان
۲۸۴	هر لحظه به رنگی بُت عیار درآمد
۲۸۴	انقلابیون با ایده‌های گوناگون
۲۸۶	اختلاف در مورد کاندیداهای خلافت
۲۸۷	اختلاف در طرز مبارزه

فصل هشتم	۲۸۸
نظرخواهی مصریان از اصحاب جهت ورود به مدینه	۲۹۰
علی علیه السلام و رد پیشنهاد بیعت مصریان	۲۹۱
درخواست عثمان از علی علیه السلام برای میانجی گری	۲۹۱
میانجی گری علی علیه السلام	۲۹۳
علی علیه السلام همراه با گروه حل اختلاف	۲۹۳
ملاقات علی علیه السلام با عثمان پس از بازگشت مصری ها	۲۹۴
سخنرانی عثمان و عذرخواهی او	۲۹۵
نرمش دولت در برابر ملت نشانه چیست؟	۲۹۶
درگیری لفظی زن عثمان با مروان	۲۹۷
حاکم بی اراده	۲۹۷
پرخاش گری مروان نسبت به شورشیان	۲۹۸
واکنش علی علیه السلام در برابر تهدیدهای مروان	۲۹۸
هشدار نائله به عثمان	۳۰۰
استمداد عثمان برای بار دوم و نپذیرفتن علی علیه السلام	۳۰۰
فصل نهم	۳۰۳
ملاقات مصری ها با عثمان	۳۰۴
مروان به جرم نوشتن نامه باید تنبیه شود	۳۰۶
استمداد عثمان از معاویه	۳۰۷
مشاوره عثمان با یاران خود	۳۰۷
فصل دهم	۳۰۹
جوانمردی علی علیه السلام	۳۱۰
علی علیه السلام می فرمود: آب را قطع نکنید	۳۱۲

۳۱۳	اقدام رمزی علی علیه السلام برای اعلام وضعیّت موجود
۳۱۴	چرا محاصره تا چهل روز بطول انجامید؟
۳۱۴	تصمیم نهایی بر قتل عثمان
۳۱۵	آغاز درگیری
۳۱۶	نگهبانی فرزندان علی علیه السلام بر درّ خانه عثمان
۳۱۷	قتل عثمان
۳۱۹	فصل یازدهم
۳۱۹	پیراهن عثمان
۳۲۰	بهره برداری معاویه از پیراهن عثمان
۳۲۲	بنی امیه عثمان را در حلقهٔ محاصره تنها گذاشتند
۳۲۳	فصل دوازدهم
۳۲۶	گواهی مخالفان بر تبرئهٔ علی علیه السلام
۳۲۸	تبعید علی علیه السلام به دستور عثمان
۳۳۳	فصل سیزدهم
۳۳۳	معاویه
۳۳۸	عایشه
۳۴۲	طلحة
۳۴۷	زبیر
۳۴۹	عمرو بن العاص
۳۵۳	مروان بن الحکم
۳۵۶	شرکت چند تن از صحابه در محاصرهٔ خانهٔ عثمان